

Категоризация на вредителя *Elasmopalpus lignosellus*

В отговор на постъпило от Европейската комисия искане, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH) на Европейския



орган по безопасност на храните (ЕОБХ), изготви категоризация за *Elasmopalpus lignosellus* (Zeller), разред пеперуди (*Lepidoptera*), семейство Огневки (*Pyralidae*) за територията на Европейския съюз (ЕС), след прихващането му в рамките на ЕС и добавянето му в предупредителния списък на Европейската и Средиземноморска организация по растителна защита (EPPO).

E. lignosellus е полифаг и се храни с над 70 вида растения от 27 семейства, като гостоприемниците му включват зърнени култури, бобови растения, зелеви, редица треви, разсад на декоративни и горски дървета (*Pinus spp.*, и *Juniperus virginiana*, *Taxodium distichum* и *Robinia pseudoacacia*) също могат да бъдат гостоприемници.

E. lignosellus е установен в тропичните и субтропичните райони на Северна, Централна и Южна Америка. Към този момент вредителят не е регистриран на територията на ЕС.

Женските индивиди обикновено полагат яйцата поотделно точно под повърхността на почвата (в горните 6 мм почва) близо до гостоприемниците, а няколко яйца се полагат върху стъблата и листата на гостоприемника. В зависимост от температурата яйцата обикновено се излюпват след 2-7 дни.

След излюпването ларвите се привличат от CO₂ и летливите вещества от корените на гостоприемника. Ранните ларвни възрасти се хранят с млади корени, вегетативни пъпки или с листата, докосващи почвата. Ларвите образуват копринени тръби в почвата и се забиват в стъблото на гостоприемници като царевица в основата ѝ близо до повърхността на почвата, след което тунелират в рамките на стъблото, увреждайки съдовите тъкани, което причинява увяхване и забавяне на растежа.

E. lignosellus какавидира в почвата и може да презимува, когато развитието се забави; няма какавидна диапауза.

През деня възрастните индивиди предпочитат сенчести места под растенията и летят само ако бъдат обезпокоени. Възрастните летят през нощта и са най-активни при температура над 27 ° C и висока относителна влажност. Чифтосването и яйцеснасянето се осъществява през нощта при температури над 18–20 ° C. След чифтосването женските снасят по 30 яйца на ден в продължение на 6 дни, като продължителността на живот на женските е 11-25 дни при 27 ° C.

Тъй като *E. lignosellus* прекарва по-голямата част от живота си в почвата, хранейки се с корените и стъблата на гостоприемника, разпространението му би било възможно чрез преместване на заразени вкоренени растения за засаждане с почва, както и стъбла, отрязани близо до почвата, пресни зеленчуци, като аспержи и зеле.

Други потенциални пътища за навлизане са вносът на декоративни растения за засаждане с корени или със стъбла, отрязани близо до земята, почва, ядки, които се развиват в почвата, напр. фъстъци и тигров орех (*Cyperus esculentus*) също могат потенциално да осигурят път за навлизане.

Ветровете и въздушните течения вероятно могат да пренасят възрастни на дълги разстояния.

E. lignosellus е полифаг, а култивираните гостоприемници като люцерна, аспержи, фасул, цвекло, фасул, елда, зеле, царевича, овес, маслодайна рапица, грах, картофи, репички, сорго, соя, сладък картоф, ряпа и пшеница се разпространяват широко като търговски култури в целия ЕС, а много от бобовите растения и кореноплоди се отглеждат в лични стопанства.

Въпреки това, климатът в ЕС може да бъде ограничаващ фактор за установяването на *E. lignosellus*, който е тропичен и субтропичен вид, въпреки че може да мигрира и възрастните са регистрирани в умерените райони.

Подходящи условия за установяване на *E. lignosellus* в ЕС се срещат в някои южни части на ЕС, където е сухо и където гостоприемниците растат в пясъчливи почви.

При такива условия може да се развият две или повече поколения годишно, особено при неполивни условия. От тези райони възрастните биха могли да се разпръснат по-широко в рамките на ЕС, въпреки че установяването в по-хладните райони е несигурно.

Предполага се, че *E. lignosellus* няма да се установи в оранжерии в ЕС поради интензивния контрол, използван в оранжерийното производство и напояването на площите, което причинява значителна смъртност на ларвите.

По време на развитието ларвите могат да се хранят с няколко растения и при висока популационна плътност загубите на добив при фъстъци могат да достигнат 70%.

В горещи сухи години, *E. lignosellus* може да бъде сериозен вредител и по соята.

В Бразилия *E. lignosellus* е основен вредител по фъстъци, ориз и царевица, като най-сериозни щети са регистрирани при отглеждане на културите в пясъчливи почви в райони с малко валежи.

Ако *E. lignosellus* се установи на територията на ЕС, върху гостоприемниците отглеждани при неполивни условия на пясъчлива почва в най-топлите части на ЕС, би могло да бъде оказано негативно въздействие върху добива в горещи и сухи години.

Култивираните и диви гостоприемници са разпространени в целия ЕС, но е много вероятно въздействието да бъде ограничено до производствени зони върху пясъчливи почви в крайбрежните части на Средиземноморието през горещите сухи години.

Въпреки, че към този момент този вредител не е актуален за територията на България, би следвало да се има предвид, че с промяната на климатичните условия от континентални към субтропични (климатът на Средиземноморския регион) в бъдеще той би могъл да оказва негативно въздействие върху добива в горещи и сухи години.

Въпреки, че не се очаква *E. lignosellus* да се установи в оранжерии в ЕС, вредителят отговаря на критериите, за да бъде оценен като потенциален карантинен вредител за Съюза, поради което е необходимо спазването на фитосанитарните мерки, описани в Регламент (ЕС) 2019/2072¹.

Съгласно Регламент (ЕС) 2019/2072, са предвидени следните мерки, за ограничаване на разпространението на *E. lignosellus* в Европа:

- въвеждането на хранителна среда, прикрепена или свързана с растения, предназначена да поддържа жизнеспособността на растенията, с изключение на стерилна среда за инвитро растения е забранено от трети държави, с изключение на

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията.

Швейцария (приложение VII от Регламент 2019/2072, т. 1), в приложение VII не са описани специални изисквания, свързани с *E. lignosellus*.

- въвеждането на почва от трети държави е забранено, с изключение на Швейцария (приложение VI, т. 19 и 20)

- в приложение XI, част А се посочва, че е необходим фитосанитарен сертификат за внос на кореноплодни и клубенообразуващи зеленчуци.

- в приложение XI, част В се посочва, че е необходим фитосанитарен сертификат за внос на фъстъци и аспержи.

Източник:

Pest categorisation of *Elasmopalpus lignosellus*, EFSA Journal 2021;19(6):6663 – <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6663>

Снимков материал: <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6663>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Николай Спасов, старши експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

03.08.2021 г.